

MD 27

Metodološki dokument

ISSN 1840-1082

METODOLOŠKA UPUTA
INDEKS PROMETA DISTRIBUTIVNE TRGOVINE
Kratkoročne poslovne statistike

Bosna i Hercegovina

**Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine**

**Federalni zavod za statistiku
Federacije
Bosne i Hercegovine**

**Republika Srpska
Republički zavod za statistiku**

Sarajevo, 2014.

Izdaje: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine,
Zelenih beretki 26, 71000 Sarajevo,
Bosna i Hercegovina
Telefon: +387 33 22 06 26; **Telefaks:** +387 33 22 06 22
Elektronička pošta: bhas@bhas.ba; **Internet stranica:** www.bhas.ba

Odgovara: Zdenko Milinović, ravnatelj

Pripremili:

- Odsjek za uslužne statistike, Agencija za statistiku BiH
- Odjeljenje za uslužne statistike, Republički zavod za statistiku RS
- Odsjek za statistiku usluga i vanjske trgovine
Federalni zavod za statistiku FBiH

Lektura: Janja Jaković

Dizajn: Lejla Rakić-Bekić

Tisak: Štamparija Avery, Sarajevo

Molimo korisnike Publikacije da prilikom uporabe podataka obvezno navedu izvor

Indeks prometa distributivne trgovine

OSNOVNE INFORMACIJE

Statističke institucije u BiH

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine – BHAS

Sektor za poslovne statistike
Odsjek za uslužne statistike
Zelenih beretki 26
71000 Sarajevo

Kontakt osoba

Alen Bajramović
Tel: (+387)33 911 955
E-mail: alen.bajramovic@bhas.ba
Web: www.bhas.ba

Federalni zavod za statistiku Federacije Bosne i Hercegovine – FZS

Sektor za poslovne statistike
Odsjek za statistiku usluga i vanjske trgovine
Zelenih beretki 26
71000 Sarajevo

Kontakt osoba

Sanja Ambrožić
Tel: (+387)33 206 452
E-mail: sanja.ambrozic@fzs.ba
Web: www.fzs.ba

Republički zavod za statistiku Republike Srpske – RZS RS

Sektor za poslovne statistike
Odjeljenje za uslužne statistike
Veljka Mladenovića 12d
78000 Banja Luka

Kontakt osoba

Jelena Glamočika
Tel: (+387)51 332 718
E-mail: jelena.glamocika@rzs.rs.ba
Web: www.rzs.rs.ba

KAZALO

KRATICE.....	6
1. UVOD.....	7
2. KONCEPTUALNI OKVIR	8
2.1. Cilj	8
2.2. Svrha	8
2.3. Klasifikacije	8
2.4. Pravna osnova	8
2.5. Nadležne institucije.....	9
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	10
3.1. Definicije.....	12
3.2. Statistička populacija	12
3.2.1 Jedinica promatranja	12
3.2.2 Jedinica izvještavanja.....	12
3.2.3 Teritorijalni obuhvat	12
3.3. Okvir uzorka	12
3.4. Stratifikacija	13
3.5. Izbor uzorka.....	16
3.6. Tretman neodgovora.....	18
3.7. Ostala uključenja i isključenja	19
3.8. Preciznost procjena	19
4. ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA.....	21
4.1. Nadležnosti statističkih institucija.....	21
4.2. Izvor podataka.....	21
4.3. Način prikupljanja podataka	22
4.4. Obrada podataka.....	22
4.5. Kompilacija indeksa.....	24
4.5.1. „Backcasting“	25
4.5.2. Kalendarsko i sezonsko prilagođavanje izvornih indeksa.....	26
4.5.3. Metode podešavanja (desezoniranja) podataka.....	26
4.6. Periodičnost	28
4.7. Diseminacija podataka.....	28
4.8. Planirane promjene u metodi izračuna pokazatelja.....	28
4.9. Revizija podataka	28
4.10. Zaštita podataka.....	29
4.11. Međunarodna usporedivost podataka.....	30
5. PRILOZI.....	31

KRATICE

<i>APIF</i>	Agencija za posredničke, informatičke i financijske usluge
<i>BHAS</i>	Agencija za statistiku BiH
<i>CAWI</i>	Computer-Assisted Web Interviewing
<i>COICOP</i>	Klasifikacija osobne potrošnje prema namjeni
<i>CPA</i>	Klasifikacija proizvoda u Europskoj zajednici
<i>CPC</i>	Središnja klasifikacija proizvoda
<i>CV</i>	Koeficijent varijacije
<i>ESS</i>	Europski statistički sustav
<i>Eurostat</i>	Statistički ured Europske unije
<i>FIA</i>	Financijsko informatička agencija
<i>FZS</i>	Federalni zavod za statistiku Federacije BiH
<i>ISIC</i>	Klasifikacija djelatnosti Ujedinjenih naroda
<i>KD BiH 2010</i>	Klasifikacija djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010
<i>KPPD BiH 2010</i>	Klasifikacija proizvoda po djelatnostima Bosne i Hercegovine 2010
<i>NACE Rev.2</i>	Statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti u Europskoj zajednici
<i>PDV</i>	Porez na dodanu vrijednost
<i>PEEI</i>	Glavni europski ekonomski pokazatelji
<i>RZSRS</i>	Republički zavod za statistiku Republike Srpske
<i>SE</i>	Standardna devijacija (standardna greška)
<i>SPR</i>	Statistički poslovni registar
<i>STS</i>	Kratkoročne poslovne statistike
<i>V</i>	Varijanca

1. UVOD

Uslužne djelatnosti zauzimaju važno mjesto u nacionalnoj ekonomiji i tijekom posljednjih desetljeća sve više dobivaju na značaju. Razlog tomu jest činjenica da je veliki broj poslovnih subjekata registriran u uslužnim djelatnostima, posebno u djelatnostima trgovine, čiji promet ima značajno sudjelovanje u ukupno ostvarenom prometu u zemlji, kao i to što je veliki udio osoba zaposlenih u ovim djelatnostima u ukupnom broju zaposlenih u BiH.

Uslužne djelatnosti sudjeluju s više od 70% u ukupnoj dodanoj vrijednosti EU. Iako je u BiH ovaj procenat znatno niži nego u razvijenim zemljama, ipak je važno pratiti pokazatelje iz oblasti statistike usluga kako bi se korisnicima omogućile pravodobne, potpune i točne informacije neophodne za donošenje poslovnih odluka. O značaju indeksa prometa ostalih usluga (uključujući promet distributivne trgovine) govori i činjenica da on predstavlja jedan od glavnih europskih ekonomskih pokazatelja (PEEI - Principal European Economic Indicators)¹ čija je svrha pravovremeno pružanje informacija Europskoj centralnoj banci (ECB) te sve većeg korištenja službenih statističkih podataka, prije svega za podršku ekonomskim i socijalnim reformama.

Statistika uslužnih djelatnosti u BiH je u početnoj fazi razvoja, a kompleksnost identificiranja i praćenja usluga čini ovaj proces zahtjevnim te je potrebno uložiti velike napore da bi se postigli zadani ciljevi. Istraživanje distributivne trgovine predstavlja dio sveobuhvatnih statističkih istraživanja kratkoročnih poslovnih statistika koje se sukcesivno razvijaju pod jedinstvenim metodološkim okvirom za sve djelatnosti poslovne ekonomije sukladno s dokumentom "Metodološki okvir za razvoj kratkoročnih poslovnih statistika u BiH".

Kroz projekt suradnje sve tri statističke institucije u BiH harmonizirane su metodološke odredbe i na temelju zajedničkog upitnika (K KPS TRG 02) i usuglašenih uputa, od siječnja 2013. godine provodi se redizajnirano tromjesečno istraživanje distributivne trgovine. Svrha provođenja modificiranog istraživanja jest da se uskladi proizvodnja tromjesečne statistike distributivne trgovine u BiH s EU-STS regulativom. Metodološki okvir za provođenje ovog istraživanja i ostalih istraživanja uslužnih statistika sadržani su u Aneksu D Uredbe Vijeća (EU) broj: 1165/98 o kratkoročnim poslovnim statistikama iz 1998. godine, kao i njenim naknadnim izmjenama i dopunama (u daljnjem tekstu EU-STS regulativa).

Nadležne statističke institucije u BiH ulažu velike napore sa svrhom razvoja modernog statističkog sustava. Ova publikacija namijenjena je svim korisnicima koje zanima način provođenja istraživanja distributivne trgovine na teritoriju Bosne i Hercegovine. To se prije svega odnosi na domaće institucije i korisnike statističkih podataka, kao što su donositelji odluka u našoj zemlji, poslovni subjekti, istraživačke ustanove i šira javnost, kao i ključne korisnike u EU i ostalim međunarodnim organizacijama. Pored toga, ovaj metodološki dokument namijenjen je osobama izravno uključenim u proces provođenja istraživanja, odnosno zaposlenicima u statističkim institucijama BiH, kao i izvještajnim jedinicama.

---

¹ Indeks prometa ostalih usluga

2. KONCEPTUALNI OKVIR

2.1. Cilj

Jedan od glavnih ciljeva izračuna indeksa prometa distributivne trgovine jest prikazivanje promjene razine ostvarenog prometa i druge relevantne pokazatelje statistike trgovine. Indeks prometa distributivne trgovine jedan je od ključnih pokazatelja ekonomske aktivnosti zemlje koji pomaže tijelima državne uprave i poduzećima iz privatnog sektora u procesu donošenja odluka.

Značaj ovog pokazatelja, između ostalog, proizilazi iz činjenice da promet ostvaren od trgovinskih djelatnosti zauzima važno mjesto u ukupnom BDP-u BiH, a prema službenim statističkim podacima udio trgovinske djelatnosti u BDP-u za 2012. godinu iznosilo je 13%. Također, indeks prometa distributivne trgovine se primjenjuje za procjenu rezultata sektora maloprodaje, sektora veleprodaje i sektora trgovine motornim vozilima, procjenu potrošnje stanovništva, kao i pri izračunu tromjesečnog BDP-a.

2.2. Svrha

Svrha ovog statističkog istraživanja jest dobijanje pravodobnih informacija o kretanju indeksa prometa distributivne trgovine, tj. utvrđivanje dinamike ostvarenog prometa (prihoda od prodaje roba/usluga) i drugih pokazatelja zahtjevanih EU-STS regulativom. Kao i kod drugih kratkoročnih poslovnih statistika apsolutna vrijednost nije najbolji pokazatelj dešavanja u određenoj djelatnosti, ali se praćenjem dinamike kretanja pojave mogu izvesti relevantni zaključci i dati projekcije za budućnost.

2.3. Klasifikacije

Pri izračunu indeksa prometa distributivne trgovine korištena je Klasifikacija djelatnosti Bosne i Hercegovine - **KD BiH 2010** koja je u potpunosti usklađena s Europskom klasifikacijom ekonomskih djelatnosti **NACE Rev. 2** i međunarodnom Klasifikacijom djelatnosti Ujedinjenih naroda (**ISIC - United Nation's International Standard Industrial Classification of all Economic Activities**). Budući da je Klasifikacija djelatnosti BiH u potpunosti usklađena s europskom i svjetskom klasifikacijom djelatnosti omogućena je uporedivost statističkih podataka i postignut važan korak u jačanju i unapređenju statističkog sustava u BiH.

2.4. Pravna osnova

Pravna osnova za provođenje tromjesečnog istraživanja distributivne trgovine čine sljedeći zakonski propisi:

- Zakon o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 26/04 i 42/04);
- Zakon o statistici Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/03 i 9/09);
- Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 85/03).

Pored navedenih zakona, istraživanje podliježe smjernicama i uputama sadržanim u Srednjoročnom statističkom programu Bosne i Hercegovine za razdoblje 2013-2016., odgovarajućim entitetskim programima i godišnjim statističkim planovima. Spomenuti programi i planovi sadrže detaljne informacije o predmetu istraživanja, ciljevima, obvezama, rokovima i rezultatima istraživanja. Metodologija istraživanja usuglašena je s Eurostatovim propisima o kratkoročnim poslovnim statistikama (EU-STS regulativa). Sve države članice EU, ali i one koje nastoje da postanu dijelom europskog statističkog sustava dužne su da se pridržavaju propisa i smjernica izdanih od strane Eurostata. Zbog toga je neophodno da se nacionalni propisi i metodologije prilagode i usuglase s regulativom koja je na snazi u EU.

Sljedeće (EU) Uredbe sadrže propise koji se odnose na segment kratkoročnih poslovnih statistika:

- Uredba Vijeća (EU) br. 1165/98 o kratkoročnim poslovnim statistikama od 19. svibnja 1998.²;
- Uredba Europskog parlameta i Vijeća (EU) br. 1882/2003 i 1158/2005 o izmjenama i dopunama Uredbe Vijeća 1165/98;
- Uredba Komisije (EU) br. 1503/2006 i Europskog parlameta i Vijeća (EU) 1893/2006 o provedbi i izmjenama i dopunama Uredbe Vijeća (EU) br. 1165/98 o kratkoročnim statistikama u pogledu definicija i varijabli, popisa varijabli i učestalosti prikupljanja podataka;
- Uredba Komisije (EU) br. 1178/2008 i 329/2009 i Uredba Europskog parlameta i Vijeća (EU) br. 596/2009.

2.5. Nadležne institucije

Administrativnim uređenjem i zakonskim propisima utvrđeno je da na području Bosne i Hercegovine djeluju tri statističke institucije:

- Agencija za statistiku BiH (BHAS) sa sjedištem u Sarajevu - odgovorna za proizvodnju statistike za razinu BiH;
- Podružnica Agencije za statistiku BiH u Brčko Distriktu - odgovorna za proizvodnju statistike na razini Brčko Distrikta BiH.
- Federalni zavod za statistiku Federacije BiH (FZS) sa sjedištem u Sarajevu - odgovoran za proizvodnju statistike za razinu Federacije BiH;
- Republički zavod za statistiku Republike Srpske (RZSRS) sa sjedištem u Banja Luci - odgovoran za proizvodnju statistike za razinu Republike Srpske.

---

² Prijevod Anketa D navedene Uredbe s njezinim izmjenama i dopunama nalazi se na kraju publikacije.

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Definicije

Trgovina predstavlja skup aktivnosti prodaje robe i/ili pružanja usluga radi ostvarivanja dobiti ili nekog drugog društveno-ekonomskog cilja.

Distributivna (ukupna) trgovina uključuje sve oblike trgovinskih aktivnosti, od nabavke robe od proizvođača, posredovanja, preprodaje, do isporuke robe krajnjem potrošaču na domaćem tržištu. Ona obuhvaća: trgovinu na veliko za vlastiti račun, posredovanje u trgovini na veliko, trgovinu na malo i popravku motornih vozila i motocikala te trgovinu na malo predmetima za osobnu uporabu ili uporabu u kućanstvu. Ovo područje uključuje djelatnosti trgovine na veliko (oblast 46), trgovine na malo (oblast 47) kao i trgovinu na veliko i na malo te popravak motornih vozila i motocikala (oblast 45).

Trgovina na veliko je preprodaja nove i rabljene robe trgovcima na malo, industrijskim, trgovinskim ili profesionalnim korisnicima i ustanovama ili drugim trgovcima na veliko, uključujući djelatnosti posredovanja u kupovini, odnosno prodaji robe za treće osobe. Karakteristični trgovci na veliko su oni koji polažu pravo na robu koju prodaju, kao što su distributeri industrijskih proizvoda, izvoznici, uvoznici, trgovačke zadruge, prodajne podružnice i poslovnice (ali ne prodavaonice za maloprodaju) kojima upravljaju proizvodne jedinice izdvojene od tvornica ili rudnika radi plasiranja svojih proizvoda (ne uključuju se narudžbe koje se izvršavaju izravnim isporukama iz tvornica ili rudnika). Također su uključene djelatnosti raznih posrednika za trgovačku robu i proizvode, agenata i združnih organizacija za plasiranje poljoprivrednih proizvoda.

Trgovina na malo obuhvaća aktivnosti preprodaje nove i rabljene robe krajnjim potrošačima odnosno stanovništvu za osobnu potrošnju ili uporabu u kućanstvu, koja se obavlja u prodavaonicama, robnim kućama, na štandovima, putem pošte i interneta, uličnih prodavača, prodajom od vrata do vrata, putem potrošačkih zadruga, u aukcijskim kućama itd.

Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala uključuje sve djelatnosti (osim proizvodnje i iznajmljivanja) u vezi s motornim vozilima i motociklima, uključujući kamione i teretnjake, kao što su trgovina na veliko i na malo novim i rabljenim vozilima, popravak i održavanje vozila te trgovina na veliko i malo dijelovima i priborom za motorna vozila i motocikle. Također su uključene i djelatnosti posredovanja u trgovini na veliko i na malo vozilima.

Promet je ukupan fakturirani iznos koji poduzeće, izvještajna jedinica, obračuna za prodane robe ili pružene usluge tijekom referentnog razdoblja trećim osobama što odgovara njihovoj tržišnoj vrijednosti.

Ostvareni promet uključuje i ostale troškove povezane s prodajom (transport, pakiranje itd.) prenijete na kupca, čak i ako su ti iznosi posebno iskazani na fakturama. Porez na dodanu vrijednost (PDV) i ostali odbitni porezi izravno povezani s prometom, sve carine i poreze na

dobra i usluge fakturirane od strane jedinice isključeni su iz prometa. Umanjenja cijena, rabati i diskonti kao i vrijednost povratne ambalaže isključuju se iz ostvarenog prometa. Umanjenja cijena, rabati i bonusi naknadno priznati klijentima (na primjer na kraju godine) ne uzimaju se u obzir.

Prema ovoj definiciji uključeni su:

- prodaja proizvoda,
- prodaja proizvoda proizvedenih od strane podugovarača,
- prodaja robe kupljene radi preprodaje (u istom stanju u kojem je primljena),
- fakturirane usluge,
- fakturirani troškovi za pakiranje i transport,
- fakturirani odrađeni sati rada za treće osobe - samo podugovaranje,
- fakturirana montaža, instalacije i popravci,
- obračunate rate (po fazama plaćanja),
- subvencije na proizvode³.

Prihodi koji su u računima poduzeća klasificirani kao ostali poslovni prihodi, financijski dohodak i izvanredni dohoci i prihodi na računima poduzeća su isključeni iz ostvarenog prometa.

U tu skupinu se ubrajaju:

- PDV i slični odbitni porezi izravno povezani s prometom i sve carine i porezi na robu ili usluge fakturirani po jedinici,
- provizije,
- davanje u najam i iznajmljivanje,
- iznajmljivanje vlastitih proizvodnih jedinica i strojeva trećim osobama,
- davanje u zakup stana u vlasništvu poduzeća,
- prihodi od licenci - naknade,
- primici od osoblja (npr. prijevoz radnika, kantina),
- isporuka proizvoda i usluga u okviru jedinice promatranja,
- prodaja vlastitog zemljišta, objekata i stalnih sredstava,
- prodaja ili najam vlastitih nekretnina,
- prodaja dionica,
- kamate i dividende,
- ostali izvanredni prihodi.

Navedene stavke mogu se uključiti u promet ukoliko je on ostvaren u glavnoj djelatnosti izvještajne jedinice.

---

³ Subvencije na proizvode je teško ukalkulirati, tako da su one izostavljene kod izračuna indeksa prometa distributivne trgovine.

3.2. Statistička populacija

3.2.1. Jedinica promatranja

Statističkim istraživanjem distributivne trgovine obuhvaćeni su poslovni subjekti/pravne osobe koji su prema glavnoj djelatnosti registrirani da obavljaju djelatnosti iz područja G – KD BiH 2010:

- 45 - trgovina na veliko i malo motornim vozilima i motociklima, popravak motornih vozila i motocikala;
- 46 - trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima;
- 47 - trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima.

U manjoj mjeri su zastupljeni i poslovni subjekti koji su prema glavnoj djelatnosti registrirani u drugim djelatnostima (industrija, građevinarstvo, ugostiteljstvo itd.), ali obavljaju i trgovinsku djelatnost.

3.2.2. Jedinica izvještavanja

- Poslovni subjekti/pravne osobe koji su u Statističkom poslovnom registru prema svojoj glavnoj djelatnosti registrirani u djelatnostima iz područja G – KD BiH 2010.⁴
- Poslovni subjekti/pravne osobe koji su prema glavnoj djelatnosti registrirani u drugim djelatnostima, ali ostvaruju značajan promet u djelatnostima trgovine. Istraživanjem nisu obuhvaćeni poduzetnici.

3.2.3. Teritorijalni obuhvat

Istraživanjem su obuhvaćeni poslovni subjekti/pravne osobe koji obavljaju djelatnosti trgovine na veliko, trgovine na malo, trgovine na veliko i malo motornim vozilima i motociklima, popravkom motornih vozila i motocikala na teritoriju BiH.

3.3. Okvir uzorka

Kao okvir za izbor uzorka koristi se Statistički poslovni registar - SPR⁵. Statistički poslovni registar predstavlja jedinstveni okvir svih administrativnih poslovnih registara i koristi se kao primarni izvor podataka pri provođenju statističkih istraživanja u BiH.

Temeljni izvori podataka za SPR su administrativni poslovni registri koje vode entitetski zavodi za statistiku zajedno s nadležnim poreznim upravama:

- Federalni zavod za statistiku s Poreznom upravom FBiH,
- Republički zavod za statistiku RS s Poreznom upravom RS-a,
- Ekspozitura Agencije za statistiku BiH u Brčko Distriktu s Poreznom upravom DBBiH.

⁴ Izvadak iz KD BiH 2010 za područje G nalazi se na kraju publikacije u Prilogu.

⁵ SPR zajednički vode i ažuriraju sve tri statističke institucije u BiH.

Podaci o poslovnim prihodima i broju zaposlenih u Federaciji BiH dobiju se posredstvom Financijsko informatičke agencije (FIA) na temelju Statističkog aneksa godišnjeg računovodstvenog izvješća, dok se u Republici Srpskoj podaci dobivaju posredstvom Agencije za posredničke, informatičke i financijske usluge (APIF) na temelju godišnjih financijskih izvješća.

Jedan od izvora podataka za SPR su i informacije dobivene iz redovitih statističkih istraživanja: mjesečno istraživanje trgovine na malo (obrazac M KPS TRG 01) i tromjesečno istraživanje distributivne trgovine (obrazac K KPS TRG 02). Podaci o glavnoj djelatnosti poslovnih subjekata se u SPR-u kontinuirano ažuriraju tijekom godine i uzimaju se u obzir prilikom kreiranja uzorka za narednu godinu.

S obzirom na to da je uzorak za tromjesečno istraživanje potrebno izabrati početkom kalendarske godine, odlučeno je da se kao temelj za izradu okvira koristi SPR sa stanjem na dan 31. 12. u kojem se, između ostalih, nalaze i podaci iz završnih računa za prethodnu godinu. To znači da su jedinice uzorka aktivni poslovni subjekti/pravne osobe koji imaju podatke iz završnih računa za prethodnu godinu (broj zaposlenih i financijski podatak) i čija je temeljna djelatnost registrirana u okviru područja G – KD BiH 2010.

Prije samog dizajniranja i izbora uzorka izvršena je detaljna analiza raspoloživih podataka SPR-a. Budući da se kroz istraživanje prikupljaju podaci o prometu, predmetni metodolozi su odlučili da primarna stratifikacijska varijabla bude financijski podatak iz okvira, a kao druga stratifikacijska varijabla da se koristi broj zaposlenih. Prema tome, odlučeno je da se iz okvira isključe poslovni subjekti/pravne osobe s godišnjim financijskim podatkom manjim od 100.000 KM, jer imaju neznatno učešće u ukupnom prometu. Na temelju te analize donesena je odluka o kreiranju okvira za izbor uzorka, kao i dizajnu uzorka.

Da bi pravne osobe bile uključena u okvir za izbor uzorka trebaju zadovoljiti sljedeće uvjete:

- da su aktivne (popunjeni podaci iz godišnjeg financijskog izvješća za 2012. godinu);
- da su poslovni subjekti/pravne osobe (poduzetnici se ne uključuju);
- da im slovena oznaka glavne djelatnosti pripada području G – KD BiH 2010.

3.4. Stratifikacija

Da bi se osigurala reprezentativnost uzorka i smanjile uzoračke greške vrši se stratifikacija prema unaprijed zadanim kriterijima. Stratifikacija je proces formiranja stratumata, odnosno manjih skupina koje su unutar sebe homogene, a između sebe heterogene. Nakon toga slijedi proces uzorkovanja.

Stratifikacija ciljane populacije za ovo istraživanje je izvršena prema klasi financijskog podatka (financijsko izvješće za prethodnu godinu) i djelatnosti poduzeća u okviru područja G. Kao pomoćna stratifikacijska varijabla koristi se broj zaposlenih.

Oznake stratumata u ovom istraživanju uvedene su u sljedećem obliku:

Oznaka entiteta_3 cifre NACE Rev. 2_Klasa financijskog podatka_Cenzus uvjet_Outlier uvjet

pri čemu:

- *Oznaka entiteta* ima sljedeće vrijednosti: 1 - Republika Srpska, 2 - Federacija BiH, 3 - Brčko Distrikt BiH;
- *3 cifre NACE Rev. 2* – podaci se prikupljaju i obrađuju na razini grane KD BiH 2010;
- *Klasa financijskog podatka* – veličina poduzeća prema ukupnom godišnjem prometu, ima sljedeće vrijednosti:

Klasa financijskog podatka	Ostvareni godišnji promet poduzeća
1	0 – 99. 999 KM
2	100.000 – 499.999 KM
3	500.000 – 3.999.999 KM
4	4.000.000 KM i više

- *Cenzus uvjet* ima sljedeće vrijednosti:
  - 1 – ako poduzeće pripada financijskoj klasi 4,
  - 0 – ako poduzeće pripada financijskim klasama 2 ili 3.
- *Outlier uvjet* ima sljedeće vrijednosti:
  - 1 – ako je ispunjen bar jedan od 2 kriterija:
    - broj zaposlenih je 20 i više,
    - broj poduzeća u stratumu je manji ili jednak 10,
  - 0 – u ostalim slučajevima.

Za necenzus poduzeća, odnosno necenzus stratume izvršena je identifikacija outliera prema sljedećim kriterijima:

1. broj zaposlenih je 20 i više,
2. broj poduzeća u stratumu je manji ili jednak 10.

Da bi se poduzeća koja ispunjavaju navedene kriterije, pravilno razvrstala u odgovarajuće stratume koriste se sljedeća pravila:

- a) poduzeća koja ispunjavaju kriterij 1, treba prebaciti u odgovarajući stratum klase 4 (ako ta klasa postoji za istu djelatnost poduzeća). Ukoliko ne postoji klasa 4 odgovarajuće djelatnosti, potrebno je izvršiti ispitivanje pravila b) koje se odnosi na kriterij 2. U slučaju da pravilo b) nije zadovoljeno, poduzeća ostaju u odgovarajućem (outlier) stratumu,
- b) za stratume koji ispunjavaju kriterij 2 i u kojima je broj jedinica manji ili jednak 5, bar u jednom od tih stratuma s istom djelatnošću, potrebno je pridružiti poduzeća iz klase 2 odgovarajućem (outlier) stratumu klase 3 (ako ta klasa postoji za istu djelatnost poduzeća). Ukoliko ne postoji (outlier) stratum klase 3 za istu djelatnost poduzeća, tada poduzeća ostaju u odgovarajućem (outlier) stratumu klase 2.

Napomena: Najprije se ispituje kriterij 1 i pripadajuće pravilo a) za poduzeća koja nisu u punom obuhvatu. Nakon toga, formira se privremeni stratum za koji se ispituje kriterij 2 i pripadajuće pravilo b).

Navedena pravila se nisu odnosila na Brčko Distrikt BiH, za koji je korišten puni obuhvat za sve klase.

Tablica 3.4.1. Finalni okvir u 2014. godini

Broj jedinica u okviru	
Bosna i Hercegovina	7033
Federacija Bosne i Hercegovine	4703
Republika Srpska	2065
Brčko Distrikt BiH	265

Tablica 3.4.2. Okvir uzorka prema djelatnostima i klasama financijskog podatka za razinu BiH

Djelatnost KD BiH 2010	Klasa financijskog podatka			UKUPNO
	2	3	4	
451	92	89	43	224
452	94	36	17	147
453	182	130	33	345
454	1	5	0	6
61	190	132	32	354
462	38	39	16	93
463	124	178	151	453
464	297	260	122	679
465	54	50	18	122
466	97	80	13	190
467	310	435	176	921
469	252	260	125	637
471	382	250	148	780
472	62	43	14	119
473	33	179	123	335
474	56	18	4	78
475	278	240	74	592
476	52	30	7	89
477	443	295	87	825
478	2	0	0	2
479	8	28	6	42
UKUPNO	3047	2777	1209	7033

3.5. Izbor uzorka

Za prikupljanje i obradu podataka korištena je kombinirana metoda uzorka i punog obuhvata u ovisnosti od veličine poduzeća (kriterij klase financijskog podatka). Uzorak je reprezentativni dio statističkog skupa, na temelju kojeg se statističkim zaključivanjem procjenjuje cijela promatrana populacija. Finalna alokacija, odnosno distribucija uzorka po stratimima je odrađena na spojenim podacima iz entiteta, dok je za Brčko Distrikt primijenjen puni obuhvat.

Alokacija je napravljena na sljedeći način:

- prema Neyman-u koristeći financijski podatak
Neyman-ova (optimalna) alokacija se računa po formuli:

$$n_h = n \frac{N_h S_h}{\sum_{h=1}^H N_h S_h}$$

pri čemu je:

n - broj jedinica uzorka

H - broj stratuma

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h ($h=1...H$)

S_h - standardna devijacija financijskog podatka na razini stratuma h

- prema proporcijama
Proporcionalna alokacija se računa po formuli:

$$n_h = n \frac{N_h}{N}$$

pri čemu je:

n - broj jedinica uzorka

N - broj jedinica okvira

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h ($h=1...H$)

H - broj stratuma

- prosjek Neyman-ove i proporcionalne alokacije
- uzet je maksimum između Neyman-ove alokacije i dobivenog prosjeka Neyman-ove i proporcionalne alokacije
- primijenjeno pravilo da se u uzorku nalazi najmanje 9 jedinica u stratumu, kao i pravilo 15% obuhvaćenosti broja poduzeća po stratumu, što dovodi do povećanja veličine uzorka. Razlozi primjene ovih pravila su smanjivanje malog broja alociranih jedinica unutar stratuma, kao i minimiziranje pojave praznih stratuma, koji nastaju uslijed nemogućnosti prikupljanja podataka te predstavljaju problem u daljnjoj obradi podataka

- odlučeno je da se uzme ona alokacija kojom bi ukupna veličina uzorka na razini BiH bila oko 20% od ukupne veličine okvira (necenzus dio).

Konačni izbor uzorka je izvršen koristeći paket „sampling“ programskog okruženja „R“.

Tablica 3.5.1. Finalni uzorak u 2014. godini

Broj jedinica u uzorku	
Bosna i Hercegovina	2534
Federacija Bosne i Hercegovine	1489
Republika Srpska	780
Brčko Distrikt BiH	265

Izabrani uzorak distributivne trgovine za 2014. godinu reprezentativan je na razini Bosne i Hercegovine, kao i na razinama Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.

Tablica 3.5.2. Finalni uzorak prema djelatnostima i klasama financijskog podatka za razinu BiH

Djelatnost KD BiH 2010	Klasa financijskog podatka			UKUPNO
	2	3	4	
451	24	26	43	93
452	23	16	17	56
453	39	25	33	97
454	1	5	0	6
461	34	26	32	92
462	22	21	16	59
463	26	42	151	219
464	69	54	122	245
465	18	18	18	54
466	20	18	13	51
467	59	90	176	325
469	41	48	125	214
471	69	47	148	264
472	20	24	14	58
473	20	38	123	181
474	19	16	4	39
475	54	46	74	174
476	11	24	7	42
477	85	56	87	228
478	2	0	0	2
479	8	21	6	35
UKUPNO	664	661	1209	2534

3.6. Tretman neodgovora

Unatoč stalnim nastojanjima statističkih institucija u BiH da maksimiziraju broj jedinica u odgovoru, postoji određeni broj poduzeća koja se tretiraju kao neodgovor. Neodgovorom se smatra ukoliko izvještajna jedinica: ne dostavi popunjen obrazac K KPS TRG 02, dostavi djelimično popunjen obrazac ili se utvrdi da podaci sa obrasca nisu točni. Jedinicama u odgovoru smatraju se samo one koje dostave ispravno popunjen obrazac i u unaprijed određenom roku.

Ako poduzeće ne dostavi izvješće u određenom roku, kontaktira ga nadležna statistička institucija sukladno s utvrđenim procedurama.

Neodgovor poduzeća ima dva utjecaja na podatke:

1. utječe na točnost procjena, posebno kada se karakteristike poduzeća u skupu odgovora i skupu neodgovora razlikuju,
2. doprinosi povećanju varijance procjene uzorka, jer je tada uzorak manji od onog koji se prvobitno tražio.

Neodgovor poduzeća se tretira na jedan od sljedećih načina:

- *Imputacija nedostajućih podataka* - bazira se na povjesnim podacima. U ovisnosti od dostupnosti povjesnih podataka (prethodno tromjesečje, isto tromjesečje prethodne godine, prosjek prethodnog razdoblja), pomoćnih informacija i referentnog razdoblja određuje se najbolja metoda imputacije. Imputacija se vrši za sva poduzeća financijske klase prometa 4, te za stratum s malom stopom odgovora u klasama 2 i 3. U istraživanju distributivne trgovine koriste se sljedeće metode imputacije:

- a) Imputacija se vrši koristeći podatke poduzeća (jedinice u skupu neodgovora) prethodnog tromjesečja prilagođene za stopu rasta istog tromjesečja prethodne godine. Ovo predstavlja pogodan način imputacije za velika poduzeća, koja imaju vlastitu matricu sezonskih učinaka. Minimiziraju se moguće greške i outlieri sličnih poduzeća u skupu odgovora.

$$\text{Formula: } T_t = T_{t-1} \cdot \frac{T_{t-4}}{T_{t-5}}$$

Glavni nedostaci ove metode: podaci za prethodno razdoblje moraju biti poznati, ne uzima se u obzir trend sličnih poduzeća, nije primjenjiva metoda imputacije za razdoblje u kojima se obilježavaju praznici (praznici kojima nadnevak obilježavanja nije fiksna već se pomijera svake godine, uglavnom vjerski blagdani), ukoliko su se desile strukturne promjene itd.

- b) Prilikom imputacije se koristi stopa rasta sličnih poduzeća (isti stratum) koja su u referentnom tromjesečju bila u skupu odgovora. Ukoliko podaci poduzeća za prethodnu godinu nisu poznati, ova metoda je veoma korisna. Može se koristiti za

imputaciju podataka u tromjesečju u kojem se obilježavaju blagdani (vjerski blagdani), neovisan je od strukturnih promjena nastalih tijekom prethodne godine.

$$\text{Formula: } T_t = T_{t-1} \cdot \frac{\sum_{i \in M} T_t^i}{\sum_{i \in M} T_{t-1}^i}$$

pri čemu je M veličina podudarnog („matched“) dijela uzorka.

Glavni nedostaci ove metode su: ne uzima u obzir sezonsku komponentu za poduzeća, inkorporirane su greške i outlieri sličnih poduzeća u skupu odgovora itd.

- c) Prilikom imputacije koristi se prosječan tromjesečni promet poduzeća ostvaren u prethodnoj godini. Ova metoda se primjenjuje samo ako prethodne dvije metode nije moguće iskoristiti.

$$\text{Formula: } T_t = \frac{\sum_{i=1}^4 T_t^i}{4}$$

U nekim slučajevima je moguće kombinirati ranije navedene metode kako bi se dobile najbolje moguće procjene.

- *korekcija pondera* - za poduzeća kod kojih nije izvršena imputacija podataka neophodno je izvršiti korekciju inicijalnih pondera za stratum kojem poduzeće u neodgovoru pripada;
- *u posebnim slučajevima* - poduzeće nije počelo s radom, trenutno ne radi, u procesu likvidacije ili pogrešna djelatnost poduzeća vrši se imputacija nula za sve stavke (financijski podatak). Međutim, za navedena poduzeća neće se vršiti korekcija pondera i dalje se tretiraju kao poduzeća u skupu odgovora.

3.7. Ostala uključenja i isključenja

Poduzetnici koji su registrirani u trgovinskim djelatnostima nisu uključeni u istraživanje. Statistički poslovni registar, još uvijek nije pravodobno ažuriran, stoga je teško s velikom sigurnošću potvrditi aktivnost/neaktivnost registriranih poslovnih subjekata. Također, isključene su sve statističke jedinice koje su prema klasi financijskog podatka razvrstane u klasu 1 (ostvareni godišnji promet je manji od 100.000 KM).

3.8. Preciznost procjena

U provođenju istraživanja distributivne trgovine koristi se kombinirana metoda punog obuhvata i stratificiranog slučajnog uzorka. Kao posljedica toga javljaju se uzoračke greške koje nije moguće izbjeći. Najvažniji čimbenici koji određuju veličinu uzoračke greške su veličina, dizajn uzorka i varijabilnost podataka.

Obzirom na to da se na temelju uzorka procjenjuje određena karakteristika cijele populacije, različiti uzorci izabrani iz istog okvira populacije mogu dati različite vrijednosti procjene.

Naravno, prilikom istraživanja vodi se računa o tome da uzorak bude što vjerodostojniji osnovnoj populaciji iz koje je izabran, kako bi i procijenjene vrijednosti karakteristike bile što točnije. Da bi se utvrdila reprezentativnost uzorka, kao i točnost rezultata koriste se različiti statistički pokazatelji. Najvažniji su standardna devijacija i koeficijent varijacije.

Standardna devijacija je apsolutna mjera disperzije i prikazuje raspršenost procijenjenih rezultata u odnosu na stvarne vrijednosti. Ona se još naziva i *standardnom greškom*. Cilj je da vrijednost standardne devijacije bude što manja, jer to znači da su procijenjene karakteristike točnije.

Standardna greška (*SE*) se računa kao kvadratni korijen varijance. Na razini stratuma varijanca se

računa kao:

$$\hat{V}_h = \sum_{h=1}^H N_h^2 \frac{1-f_h}{m_{rh}} S_{yh}^2$$

pri čemu je:

$$f_h = \frac{n_h}{N_h} ; \quad S_{yh}^2 = \frac{1}{m_{rh}-1} \sum_{j=1}^{m_{rh}} (y_j - \bar{y}_h)^2 ; \quad \bar{y}_h = \frac{1}{m_{rh}} \sum_{j=1}^{m_{rh}} y_j$$

f_h - frakcija uzorka na stratumu h ($h=1...H$)

n_h - broj jedinica u uzorku stratuma h

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h

m_{rh} - broj jedinica skupa odgovora stratuma h

S_{yh}^2 - kvadrat standardne devijacije financijskog podatka na razini stratuma h

$\bar{y}_h$ - prosjek financijskog podatka y_j na razini stratuma h

Ukupna varijanca je zbroj izračunatih varijanci na razini svakog stratuma:

$$\hat{V} = \sum_{h=1}^H \hat{V}_h$$

Koeficijent varijacije (*CV*) je relativna mjera preciznosti procjene i predstavlja odnos između standardne greške i aritmetičke sredine. Iskazan je u procentualnom iznosu. Ukoliko je preciznost procjene mala, potrebno je to naznačiti, a ukoliko se utvrdi da je procjena nedovoljno precizna, moguće je i da se takvi podaci ne objave.

$$CV = \frac{SE}{\bar{y}} \cdot 100, \text{ gdje je } \bar{y} \neq 0$$

Vrijednosti koeficijenta varijacije i poduzete mjere:

CV	Preciznost
$CV < 0,15$	Procjene precizne, objavljuju se
$0,15 \leq CV < 0,30$	Manje precizne procjene, upisuju se u zagradi
$CV \geq 0,30$	Procjene neprecizne, ne objavljuju se. Upisana točka (.)

4. ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA

4.1. Nadležnosti statističkih institucija

U provođenju istraživanja sudjeluju sve tri statističke institucije u BiH. Na temelju usuglašenih statističkih standarda i instrumenata za provođenje istraživanja Agencija za statistiku BiH obrađuje, objavljuje i diseminira rezultate krajnjim korisnicima. Entitetski zavodi i podružnica Agencije u Brčko Distriktu vrše pripremne radnje neophodne za uspješno provođenje istraživanja: tiskanje obrazaca i dostavljanje regionalnim/kantonalnim uredima, davanje uputa za popunjavanje, prikupljanje popunjenih obrazaca, vrše ulaznu kontrolu (potpunost, logičku i računsku točnost podataka na obrascu), pripremaju izvješća za obradu i diseminaciju, unose podatke do određenog roka te ih dostavljaju Agenciji za statistiku BiH.

4.2. Izvor podataka

Izvor podataka za popunjavanje obrasca K KPS TRG 02⁶ jest knjigovodstvena ili druga relevantna dokumentacija. Ukoliko jedinica izvještavanja ne raspolaže preciznim knjigovodstvenim podacima, neophodno je izvršiti najbolju moguću procjenu. Podaci na obrascu K KPS TRG 02 se odnose na prethodno tromjesečje. Podaci se prikupljaju za razinu poslovnog subjekta.

Temeljna varijabla promatranja je ostvareni promet poslovnog subjekta registriranog u području G – Trgovina na veliko i malo, popravak motornih vozila i motocikala (KD BiH 2010), bez PDV-a. Sukladno s EU-STS regulativom PDV je obračunat i iskazan posebno. Pored toga, prikupljeni podaci o ostvarenom prometu u trgovini na malo se raščlanjuju po robnim skupinama KPPD BiH 2010 radi određivanja njihovog sudjelovanja na razini razreda djelatnosti poslovnog subjekta. Navedena struktura se koristi pri izračunu deflatora prodaje trgovine na malo korištenjem prilagođenog indeksa potrošačkih cijena. Istraživanjem se, također, prikupljaju podaci o: zaposlenim osobama, odrađenim radnim satima, plaćama i naknadama, zalihama kao i vrijednosti investicija u stalna sredstva.

Za jedinice izvještavanja koje su prema glavnoj djelatnosti registrirane u okviru područja G – KD BiH 2010 na obrascu (K KPS TRG 02) iskazuju ukupno ostvareni promet, tj. obuhvaćen je *promet od trgovinskih djelatnosti*, kao i *promet od ostalih djelatnosti*, ako ih poslovni subjekat obavlja. Poslovni subjekti kojima je glavna djelatnost registrirana izvan područja G – KD BiH 2010 na spomenutom obrascu iskazuju *samo promet ostvaren od trgovinskih djelatnosti*.

---

⁶ Obrazac se nalazi na kraju publikacije u Prilogu.

4.3. Način prikupljanja podataka

Istraživanje se provodi izvještajnom metodom, što znači da poslovni subjekt točno popunjeni obrazac u određenom roku dostavlja nadležnoj statističkoj jedinici:

- kantonalnoj statističkoj službi/uredu Federalnog zavoda za statistiku Federacije BiH,
- područnom uredu Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske ili
- podružnici Agencije za statistiku BiH u Brčko Distriktu.

Početkom godine entitetske statističke institucije svim izvještajnim jedinicama dostavljaju set obrazaca – K KPS TRG 02 (4 kompleta) s uputama za popunjavanje s ciljem da se prikupe potrebni podaci.

Vremenski rokovi za provođenje istraživanja distributivne trgovine:

1. rok za izvještajne jedinice da dostave obrazac kantonalnim/područnim uredima je 15 dana od završetka referentnog razdoblja (t+15);
2. rok za kantonalne/područne urede da dostave podatke entitetskim statističkim institucijama je 20 dana od završetka referentnog razdoblja (t+20);
3. rok za entitetske statističke institucije da dostave podatke Agenciji za statistiku BiH je 50 dana od završetka referentnog razdoblja (t+50);
4. rok za publikaciju podataka od strane statističkih institucija je 55 dana od završetka referentnog razdoblja (t+55).

Sudjelovanje u istraživanju je obvezno. Stopa odgovora (odziv izvještajnih jedinica) se neznatno razlikuje po entitetima. Promatrano u cjelini, tj. na razini BiH stopa odgovora se kreće od 85-97%.

4.4. Obrada podataka

Podaci izvještajnih jedinica koje su uključene u istraživanje predstavljaju temelj za procjenu podataka za cijelu populaciju. Na temelju mikro podataka o prometu izvještajnih jedinica i njihovim agregiranjem na razini stratuma djelatnosti – KD BiH 2010 izračunava se ukupan promet. Agregiranje prometa na više razine (oblast, područje) djelatnosti se vrši prije kompilacije indeksa.

Naime, proces izračuna indeksa prometa distributivne trgovine za razinu BiH se može predstaviti u nekoliko koraka:

- 1) polaznu osnovu čine pojedinačni podaci prometa po poduzećima (X_i - administrativni finansijski podatak) koji se grupiraju u pripadajuće stratumе;
- 2) stratumi (h) su definirani na razini grane djelatnosti – KD BiH 2010 i u ovisnosti od veličine poduzeća (klasa finansijskog podatka 2-4). Pojedinačni podaci se ponderiraju zbog različitog stupnja vjerojatnoće izbora jedinice u uzorak. Izračun pondera se vrši po stratumima uzorka. Inicijalni ponder predstavlja recipročnu vrijednost vjerojatnoće izbora jedinice u uzorak i računa se kao količnik broja jedinica u okviru i broja jedinica u uzorku;

- 3) međutim, u slučajevima neodgovora neophodne su odgovarajuće korekcije inicijalnih pondera. Ukoliko za izvještajnu jedinicu nije izvršena imputacija podataka, vrši se korekcija pondera za stratum kojem poduzeće u neodgovoru pripada.

Ponder korigiran za neodgovor dobije se kao odnos broja jedinica u okviru stratuma h i broja jedinica koje su odgovorile na razini stratuma h .

$$w_i = \frac{N_h}{m_{rh}}$$

pri čemu je:

w_i - ponder za jedinicu i , $i=1...n$ (konačni w_i se računa na razini stratuma h prema navedenoj formuli i pridruži se svakoj jedinici i iz stratuma h)

N_h - broj jedinica u okviru stratuma h , $h=1...H$

m_{rh} - broj jedinica skupa odgovora stratuma h ;

- 4) da bi se dobila vrijednost procijenjenih totala poduzeća po stratumima za konačnu korekciju koristi se **ratio estimator** r_h . On predstavlja odnos između administrativnog financijskog podatka (godišnji financijski podatak poduzeća iz SPR-a) i procijenjenog financijskog podatka jedinica u skupu odgovora koji treba da se pridruži svakoj jedinici i iz stratuma h ;

Formula: $r_h = \frac{t_h}{\hat{t}_h}$

- 4.1) Administrativni financijski podatak se izračunava za jedinice iz okvira ($i=1...N$) na razini stratuma h i to kao suma administrativnih financijskih podataka jedinica X_i za svaki stratum.

Formula: $t_h = \sum_{i=1}^{N_h} x_i$

- 4.2) Procijenjeni financijski podatak se računa koristeći samo jedinice u skupu odgovora ($i=1...m_{rh}$) na razini stratuma h i to kao suma proizvoda $w_i x_i$.

Formula: $\hat{t}_h = \sum_{i=1}^{m_{rh}} w_i x_i$

- 5) ukupna procjena prometa na razini jedinice i je proizvod ($y_i w_i r_h$) prikupljenog prometa y_i za jedinicu i , pondera te jedinice w_i i količnika r_h za stratum kojem pripada jedinica i . Ukupna procjena prometa je zbroj svih pojedinačnih procjena za svaku jedinicu iz skupa odgovora.

4.5. Kompilacija indeksa

Proces kompilacije indeksa za razinu BiH se sastoji od sljedećih faza:

1. prvi korak jest da se izračunaju totali prometa distributivne trgovine na razini stratuma djelatnosti - KD BiH 2010 za Federaciju BiH, Republiku Srpsku i Brčko Distrikt;
2. objedinjavanjem podataka za sve tri teritorijalne jedinice dobiju se podaci o prometu za razinu BiH;
3. totali prometa na razini stratuma se sabiraju i na taj način agregiraju na razine djelatnosti (grane, oblasti ili područje);
4. indeksi se dobivaju kao količnik prometa tekućeg razdoblja (za različite razine djelatnosti) i prometa ostvarenog u baznoj godini ili nekom prethodnom razdoblju.

4.1 Bazni indeksi - prikazuju relativne stope promjene prometa u referentnom tromjesečju (y_t) u odnosu na prosjek bazne godine ($y_b = \emptyset 2010$).

$$\text{Formula: } i_t = \frac{y_t}{y_b} \cdot 100$$

4.2 Lančani indeksi - predstavljaju procentualnu promjenu prometa između tekućeg i prethodnog razdoblja. U distributivnoj trgovini se računaju dvije vrste lančanih indeksa.

4.2.1 Lančani indeks (isto razdoblje prethodne godine): količnik prometa referentnog tromjesečja (y_t) i prometa u istom razdoblju prethodne godine (y_{t-4}).

$$\text{Formula: } i_t = \frac{y_t}{y_{t-4}} \cdot 100$$

4.2.2 Lančani indeks (prethodno razdoblje): količnik prometa referentnog tromjesečja (y_t) i prometa u prethodnom tromjesečju (y_{t-1}).

$$\text{Formula: } i_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \cdot 100$$

Indeksi se, dakle, kompiliraju na nižim razinama klasifikacije KD BiH 2010, a kao što je ranije rečeno, rezultati istraživanja se mogu iskazati i u obliku stopa rasta. Stope rasta predstavljaju procentualne stope promjene razina prometa tekućeg razdoblja u odnosu na prethodno razdoblje. Tromjesečne stope promjene izračunavaju se formulom:

$$s_t = \frac{\Delta y_t}{y_{t-1}} \cdot 100 = \frac{y_t - y_{t-1}}{y_{t-1}} \cdot 100$$

Ukoliko nam je potrebna informacija o odnosu ostvarenog prometa tekućeg razdoblja i istog razdoblja prethodne godine koristimo godišnje stope rasta. Godišnje stope promjene izračunavaju se formulom:

$$s_t = \frac{\Delta y_t}{y_{t-4}} \cdot 100 = \frac{y_t - y_{t-4}}{y_{t-4}} \cdot 100$$

Rezultati istraživanja distributivne trgovine izraženi su u nominalnim vrijednostima, što znači da su indeksi i stope rasta iskazani u tekućim cijenama, neprilagođenim za utjecaj inflacije.

4.5.1. „Backcasting“

Sa svrhom razvoja statističkog sustava Bosne i Hercegovine, podržan kroz IPA 2008 Twinning projekt, sve tri statističke institucije BiH od prvog tromjesečja 2013. godine provode redizajnirano tromjesečno istraživanje distributivne trgovine na temelju jedinstvene metodologije koja je harmonizirana s EU regulativom za kratkoročne poslovne statistike.

Za istraživanja koja se provode na bazi uzorka, značajne promjene u metodologiji (obuhvat, promjena klasifikacije, metoda procjene itd.) mogu izazvati velika odstupanja u dobivenim podacima i vidljive prekide serija. Međutim, te promjene nisu odraz stvarnih promjena u promatranoj populaciji već su rezultat korištenih metoda procjene, dizajna uzorka, obuhvata i slično.

U slučaju ovako značajnih metodoloških promjena koje uzrokuju velika odstupanja vrijednosti procijenjenih totala, postoji potreba da se izvrši „backcasting“- preračunavanje povjesne serije kako bi se izbjegao prekid te zadržala dosljednost i kontinuitet raspoložive serije podataka. Jedan od načina rješavanja ovog problema jest da se uradi ponovna procjena podataka za prethodne godine. Preračun se može uraditi metodom preklapanja („**overlapping**“) ili korištenjem metode „**matched sampling**“.

Prvi korak bio je preračun povjesne serije podataka prema novoj klasifikaciji djelatnosti – KD BiH 2010, korištenjem tablice veza između KD BiH 2006 i KD BiH 2010. Zatim je izvršeno agregiranje podataka na zadanim razinama stratuma djelatnosti te su izračunate tromjesečne stope rasta za razdoblje 2006 - 2012. godine.

Metoda preklapanja („**overlapping**“) znači da su podaci o prometu za četvrto (IV) tromjesečje 2012. prikupljeni od istih poslovnih subjekata koji su i u uzorku za 2013. godinu. Na ovaj način se može izvršiti procjena podataka za posljednje tromjesečje 2012. korištenjem pondera iz novog uzorka (za 2013.) tako da je nova procjena za IV tromjesečja 2012. usporediva s dobijenim podacima za I tromjesečje 2013. godine.

Ukoliko se ne može koristiti metoda preklapanja, drugi način za preračunavanje serije podataka je da se primijeni metoda „**matched sampling**“ što podrazumijeva da se prvo uradi procjena podataka za I tromjesečje 2013. godine (na razini zahtjevanih agregata), te da se identificiraju poduzeća koja su bila u odgovoru u oba razdoblja promatranja, tj. u IV tromjesečju 2012. i I tromjesečju 2013. Na temelju jedinica podudarnosti („**matching units**“), računaju se novi ponderi na razini stratuma i radi procjena za oba razdoblja koja su međusobno usporediva (mogu se komparirati). Dobivene vrijednosti su podcijenjene, na isti način, tako da je utjecaj na izračunate stope rasta skoro zanemariv. Procijenjene podatke za IV tromjesečje 2012. dobijamo primjenom novih stopa rasta na ukupno procijenjenu vrijednost za I tromjesečje 2013. godine.

Faze provođenja postupka „backcastinga“:

1. povjesna serija podataka je preračunata prema klasifikaciji djelatnosti – KD BiH 2010;
2. ostvareni promet je iskazan na razini stratumu djelatnosti kako je definirano dizajnom uzorka distributivne trgovine za 2013.;
3. izračunate su tromjesečne stope rasta za razdoblje 2006 – 2012.;
4. nova serija podataka je dobijena korištenjem metoda „overlapping“ i „matched sampling“.

4.5.2. Kalendarsko i sezonsko prilagođavanje izvornih indeksa

Indeksi prometa distributivne trgovine iskazuju se u tri oblika što je sukladno zahtjevima Eurostata. Ostale zemlje su prilagodile svoje metodologije, koncepte, definicije i klasifikacije, ali i način prezentacije indeksa da bi se omogućila međunarodna usporedivost dobijenih rezultata. Statističke institucije u BiH, uvažavajući način diseminacije podataka u EU, indekse objavljuje u sljedećim oblicima:

- izvorni (neprilagođeni) indeksi,
- sezonski prilagođeni indeksi - desezonirani indeksi (SA),
- kalendarski prilagođeni indeksi (WDA).

Izvorni, nominalni indeksi prometa za tekuće tromjesečje se izračunavaju u odnosu na prosjek bazne godine (trenutno 2010.). Bazna godina se prema EU-STS regulativi revidira svakih pet godina (godina koja završava cifrom 0 ili 5).

Indeksi prometa se, osim u odnosu na baznu godinu, računaju i u odnosu na isto tromjesečje prethodne godine (kalendarski prilagođeni). Podaci koji se porede s istim razdobljem prethodne godine prezentiraju se i tumače u **kalendarski prilagođenoj formi**. To znači da su podaci korigirani za broj radnih dana u mjesecu, utjecaj prijestupne godine, utjecaj praznika (državnih praznika i vjerskih blagdana) itd. Ukoliko navedeni kalendarski efekti značajno utječu na promatranu vremensku seriju, potrebno je iste otkloniti.

Podaci koji se uspoređuju s podacima iz prethodnog tromjesečja prezentiraju se i tumače u **desezoniranom** obliku. Na taj način je iz serije uklonjen utjecaj različitog broja kalendarskih dana i utjecaj sezone.

Kalendarsko i sezonsko podešavanje vrši se u Demetra aplikaciji (verzija 2.2) metodom TRAMO-SEATS na serijama tromjesečnih podataka i sukladno smjernicama **ESS** (*European Statistical System*). Dodavanjem novih tromjesečnih opservacija u seriji može dovesti do određenih promjena indeksa za prethodna razdoblja.

4.5.3. Metode podešavanja (desezoniranja) podataka

EU regulativa iz oblasti kratkoročnih poslovnih statistika zahtijeva da se pored originalnih (neprilagođenih) serija, Eurostatu šalju i kalendarski prilagođene serije.

Dostavljanje sezonski prilagođenih serija nije obvezno i provodi se na dobrovoljnoj bazi, ali Eurostat preferira da sezonsko prilagođavanje izvrše nacionalne statističke institucije.

U BiH se sezonsko i kalendarsko prilagođavanje podataka vrši kombinacijom izravne i neizravne metode. Izravna metoda prilagođavanja podrazumijeva da se sezonski prilagode agregirane serije, dok se neizravnom metodom sezonski podešavaju pojedinačne komponente serija, a potom agregiraju na višu razinu. Za serije kod kojih nije utvrđen značajan kalendarski efekt, neprilagođene serije se šalju kao da su kalendarski prilagođene.

Preporučeno je da se koristi neizravna metoda podešavanja kad god je to moguće. To znači da se na entitetskoj razini serije, koje se sastoje od najmanje dvije druge serije, neizravno prilagode (ukoliko se definirana razina publiciranja serije sastoji od više komponenti). Sve ostale serije se izravno prilagođavaju budući da se podešavanje radi na agregiranoj razini, a ne za pojedine komponente. Na razini BiH se sva podešavanja vrše neizravnom metodom, sumirajući prethodno sezonski i kalendarski prilagođene serije za entitete i Brčko Distrikt.

U sljedećoj tablici prikazane su razine publiciranja serija, kao i korištene metode prilagođavanja:

Razine objavljivanja	Razina entiteta, Brčko Distrikt	Komponente neizravne metode	Razina BiH	Komponente neizravne metode
45	neizravna	45.1, 45.2, 45.3, 45.4	neizravna	Suma SA/WDA serija entiteta i Brčko Distrikta
45.1	izravna		"-"	"-"
45.2	izravna		"-"	"-"
45.3	izravna		"-"	"-"
45.4	izravna		"-"	"-"
46	neizravna	46.1, 46.2, 46.3, 46.4, 46.5, 46.6, 46.7, 46.9	"-"	"-"
46.1	izravna		"-"	"-"
46.2	izravna		"-"	"-"
46.3	izravna		"-"	"-"
46.4	izravna		"-"	"-"
46.5	izravna		"-"	"-"
46.6	izravna		"-"	"-"
46.7	izravna		"-"	"-"
46.9	izravna		"-"	"-"
47	neizravna	47.1, 47.2, 47.3, 47.4, 47.5, 47.6, 47.7, 47.8, 47.9	"-"	"-"
47.3	izravna		"-"	"-"
47 - 47.3	neizravna	47, 47.3	"-"	"-"

4.6. Periodičnost

Istraživanje distributivne trgovine provodi se u redovitoj tromjesečnoj dinamici sukladno zahtjevima EU-STS regulative. Rezultati istraživanja se objavljuju nakon isteka referentnog razdoblja, a prema unaprijed definiranim kalendarom publiciranja. Rok za dostavu podataka Eurostatu je 60 dana (t+60) od završetka referentnog razdoblja za razinu detalja definiran paragrafom 1, Aneksa D EU-STS regulative.

4.7. Diseminacija podataka

Rezultati istraživanja distributivne trgovine izražavaju se u obliku indeksa ili izračunatih stopa rasta u redovitoj tromjesečnoj periodici u formi priopćenja za javnost na službenoj web stranici Agencije za statistiku BiH (www.bhas.ba) i web stranicama entitetskih zavoda (www.fzs.ba, www.rzs.rs.ba). U prethodnom razdoblju praksa je bila da se podaci prikupljaju i diseminiraju u apsolutnim vrijednostima. Planirano je da raspoloživi podaci budu dostupni i putem online baze podataka u vidu predefiniраниh tablica s kratkoročnim pokazateljima statistike distributivne trgovine.

4.8. Planirane promjene u metodi izračuna pokazatelja

U nastojanju da se što je moguće više, pojednostavi proces prikupljanja, obrade i publiciranja podataka planirane su različite aktivnosti. Prije svega razvoj IT platforme koja bi izvještajnim jedinicama omogućila elektroničko popunjavanje obrasca K KPS TRG 02 (CAWI metod – Computer Assisted Web Interviewing) čime bi se značajno olakšao proces prikupljanja podataka. Također, planirano je daljnje unapređenje IT aplikacije u dijelu koji se odnosi na kontrolu i editiranje podataka, koja će omogućiti efikasniji uvid u podatke i njihovu obradu na razini temeljnih varijabli (mikro-editing), ali i izvedenih podataka po različitim razinama agregacije (makro-editing). Time bi se smanjio i eventualni broj grešaka nastalih pri unosu podataka te ukazalo na moguće nedosljednosti pri analizi rezultata.

Pored toga, planirano je da se poboljša ažurnost SPR-a, kao i kvalitet zapisa, posebno u sljedećim segmentima: šifra glavne djelatnosti poduzeća i informacije o sekundarnoj djelatnosti, ažurnosti raspoloživih podataka, uključivanje podataka o poduzetnicima itd. Zajednički cilj statističkih institucija u BiH jest da se ispune i ostali zahtjevi Eurostata kako bi BiH postala ravnopravnom članicom europskog statističkog sustava.

4.9. Revizija podataka

Tromjesečna priopćenja distributivne trgovine sadrže preliminarne podatke koji se odnose na prethodno tromjesečje. Prva redovita revizija podataka podrazumijeva da se pri publiciranju podataka za tekuće tromjesečje revidiraju podaci objavljeni za prethodno tromjesečje (t-1) sukladno s informacijama dostavljenim od strane izvještajne jedinice te je moguće da se podaci objavljeni nakon revizije razlikuju od ranije objavljenih, preliminaranih podataka.

U priopćenju je jasno naznačeno o kojim se podacima radi, tako da ih korisnici statističkih podataka mogu pravilno tumačiti.

Druga redovita revizija prethodno publiciranih podataka je godišnja revizija, koja obuhvaća sve nastale promjene podataka dostavljene nakon prve revizije, kako bi se osigurala točnost objavljenih podataka. Ukoliko se uvode novi statistički standardi i koncepti, vrše izmjene u metodologiji istraživanja koje značajno utječu na kvalitet dobivenih rezultata neophodno je izvršiti reviziju podataka. Time se osigurava dosljednost i usporedivost podataka ranijih povjesnih serija i novih serija podataka zasnovanih na primjeni novih standarda i metodologije.

O navedenim izmjenama podataka i razlozima korisnici će biti obaviješteni na prikladan i transparentan način u redovitim tromjesečnim priopćenjima i drugim publikacijama za javnost kao i na web stranicama Agencije i entitetskih zavoda za statistiku.

4.10. Zaštita podataka

Individualni podaci koje izvještajne jedinice dostavljaju nadležnim statističkim institucijama predstavljaju poslovnu tajnu i koriste se isključivo u statističke svrhe. Prilikom obavljanja svojih zadataka statističke institucije u BiH djeluju sukladno sljedećim zakonskim regulativama:

- Zakon o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 26/04 i 42/04);
- Zakon o zaštiti osobnih podataka Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 32/01);
- Zakon o statistici Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/03 i 9/09);
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 32/01);
- Zakon o statistici Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 85/03);
- Zakon o slobodi pristupa informacijama u Republici Srpskoj ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 20/01).

Navedena zakonska regulativa u BiH je usuglašena u pogledu zaštite povjerljivih podataka. U nastavku su navedeni članci Zakona o statistici BiH koji tretiraju ovu oblast:

Članak 19.

Povjerljivi podaci prikupljeni u statističke svrhe se ne smiju koristiti u druge svrhe, osim ako to nije propisano drugačije ovim zakonom.

Članak 23.

Podaci koji su prikupljeni, obrađeni i pohranjeni u svrhu izrade statističkih podataka Bosne i Hercegovine smatraju se povjerljivim ako je putem tih podataka moguće neposredno ili posredno identificirati statističke jedinice, čime se otkrivaju pojedinačni podaci.

- Statistička jedinica se neposredno identificira putem naziva i adrese, odnosno putem službeno dodijeljenog ili općepoznatog identifikacijskog broja.
- Posredna identifikacija je mogućnost utvrđivanja identiteta statističke jedinice putem dedukcije na temelju podataka koji nisu navedeni u stavu 2. ovog članka.

Kako bi se ustvrdilo može li se statistička jedinica posredno identificirati, uzet će se u obzir sve mjere koje se na razuman način mogu koristiti kako bi se identificirala spomenuta statistička jedinica.

Članak 26.

Statistički podaci Bosne i Hercegovine se ne smiju dostavljati korisnicima ukoliko sadrže ili otkrivaju povjerljive podatke. Skupine se sastoje od najmanje tri jedinice, a udio jedne jedinice u skupini ne smije preći 85%.

4.11. Međunarodna usporedivost podataka

Zahvaljujući usuglašenosti definicija temeljnih STS varijabli i korištene metodologije sa zahtjevima Eurostata iz oblasti kratkoročnih poslovnih pokazatelja, omogućena je usporedivost podataka s podacima zemalja EU. Primjenom nove klasifikacije djelatnosti KD BiH 2010 proces usuglašavanja je nastavljen, ali se i dalje poštvaju nacionalne potrebe i ograničenja nastala prilikom prikupljanja, obrade i objavljivanja podataka. Planirana je redovita tromjesečna transmisija rezultata istraživanja distributivne trgovine Eurostatu od 2015. godine.

Tablica 5. Bruto investicije u stalna sredstva

S5	Naziv stavke	Statistička šifra	Vrijednost, u KM
1	Ukupne investicije u stalna sredstva u tromjesečju	50000	

Tablica 6. Raspodjela prometa u trgovini na malo po robnim grupama (BH KPPD 2010/EU COICOP)
Ukupno ostvareni promet u trgovini na malo iskazan u tablici 1. stavak 4, raščlanjen po navedenim robnim skupinama

S 6	Naziv stavke	Statistička šifra	Vrijednost prometa bez PDV-a, u KM
1	Ukupan promet u trgovini na malo, (zbroj jednak stavku 4 u tablici 1.)	47	
2	Trgovine na malo voćem, povrćem, mesom, ribama, pekarskim i mliječnim proizvodima te jajima (zbroj od 3 - 11)	47.00.1	
3	Trgovina na malo svježim voćem i povrćem	47.00.11	
4	Trgovina na malo prerađenim voćem i povrćem	47.00.12	
5	Trgovina na malo svježim mesom	47.00.13	
6	Trgovina na malo mesnim proizvodima	47.00.14	
7	Trgovina na malo ribom, ljuskarima i mekušcima	47.00.15	
8	Trgovina na malo pekarskim proizvodima	47.00.16	
9	Trgovina na malo slatkišima	47.00.17	
10	Trgovina na malo mliječnim proizvodima	47.00.18	
11	Trgovina na malo jajima	47.00.19	
12	Trgovina na malo ostalom hranom, pićima i duhanskim proizvodima (zbroj od 13 - 20)	47.00.2	
13	Trgovina na malo kavom, čajem, kakaom i začinicima	47.00.21	
14	Trgovina na malo jestivim uljima i mastima	47.00.22	
15	Trgovina na malo homogenizovanom i dijetalnom hranom	47.00.23	
16	Trgovina na malo ostalim prehrambenim proizvodima, d. n.	47.00.24	
17	Trgovina na malo alkoholnim pićima	47.00.25	
18	Trgovina na malo mineralnom izvorskom vodom	47.00.28	
19	Trgovina na malo ostalim pićima	47.00.26	
20	Trgovina na malo duhanskim proizvodima	47.00.27	
21	Trgovina na malo informacijskom i komunikacijskom opremom (zbroj od 22- 24)	47.00.3	
22	Trgovina na malo računalima, perifernom i programskom opremom (softverom)	47.00.31	
23	Trgovina na malo telekomunikacijskom opremom	47.00.32	
24	Trgovina na malo audio i video opremom	47.00.33	
25	Trgovina na malo građevinskim materijalom i metalnom robom (zbroj od 26 - 33)	47.00.4	
26	Trgovina na malo metalnom robom	47.00.41	
27	Trgovina na malo bojama i lakovima	47.00.42	
28	Trgovina na malo ravnim staklom	47.00.43	
29	Trgovina na malo vrtlarskim strojevima	47.00.44	
30	Trgovina na malo vodoinstalaterskom opremom i opremom za grijanje	47.00.45	
31	Trgovina na malo sanitarnom opremom	47.00.46	
32	Trgovina na malo alatima	47.00.47	
33	Trgovina na malo građevinskim materijalom, d. n.	47.00.49	
34	Trgovina na malo proizvodima za kućanstvo (zbroj od 35 - 43)	47.00.5	
35	Trgovina na malo tekstilom	47.00.51	
36	Trgovina na malo zavjesama	47.00.52	
37	Trgovina na malo zidnim tapetama, podnim oblogama i tepisima	47.00.53	
38	Trgovina na malo električnim kućnim aparatima	47.00.54	
39	Trgovina na malo namještajem	47.00.55	
40	Trgovina na malo opremom za rasvjetu	47.00.56	
41	Trgovina na malo proizvodima od drva, pluta i trske	47.00.57	
42	Trgovina na malo glazbenim instrumentima i partiture	47.00.58	
43	Trgovina na malo grnčarijom, staklenim proizvodima, porculanom, loncima, priborom za jelo, neelektričnim aparatima, proizvodima i opremom, d. n.	47.00.59	

S 6	Naziv stavke	Statistička šifra	Vrijednost prometa bez PDV-a, u KM
44	Trgovina na malo proizvodima za kulturnu i rekreaciju (zbroj od 45 - 53)	47.00.6	
45	Trgovina na malo knjigama	47.00.61	
46	Trgovina na malo novinama i časopisima	47.00.62	
47	Trgovina na malo priborom za pisanje	47.00.63	
48	Trgovina na malo glazbenim i video snimkama (uključujući i prazne CD i kasete)	47.00.64	
49	Trgovina na malo sportskom opremom	47.00.65	
50	Trgovina na malo opremom za kamping	47.00.66	
51	Trgovina na malo igrama i igračkama	47.00.67	
52	Trgovina na malo poštanskim markama i kovanicama	47.00.68	
53	Trgovina na malo suvenirima i umjetninama (isključujući	47.00.69	
54	Trgovina na malo odjećom, farmaceutskim, medicinskim i toaletnim proizvodima, cvijećem, sadnicama, kućnim ljubimcima i hranom za kućne ljubimce (zbir od 55 - 63)	47.00.7	
55	Trgovina na malo odjećom	47.00.71	
56	Trgovina na malo obućom	47.00.72	
57	Trgovina na malo kožnim proizvodima i putnom opremom	47.00.73	
58	Trgovina na malo farmaceutskim proizvodima	47.00.74	
59	Trgovina na malo medicinskim i ortopedskim proizvodima	47.00.75	
60	Trgovina na malo kozmetičkim i toaletnim proizvodima	47.00.76	
61	Trgovina na malo cvijećem, sadnicama i sjemenjem	47.00.77	
62	Trgovina na malo đubrivima i agro-kemijskim proizvodima	47.00.78	
63	Trgovina na malo kućnim ljubimcima i hranom za kućne ljubimce	47.00.79	
64	Trgovina na malo motornim gorivom (zbroj od 65 - 69)	47.00.8	
65	Trgovine na malo motornim gorivom	47.00.81	
66	Trgovina na malo satovima i nakitom	47.00.82	
67	Trgovina na malo fotografskom, optičkom i preciznom opremom, usluge optičara	47.00.83	
68	Trgovina na malo proizvodima za čišćenje	47.00.84	
69	Trgovina na malo lož uljem, bocama za plin, ugljenom i drvom	47.00.85	
70	Trgovina na malo ostalim novim proizvodima (zbroj od 71 - 74)	47.00.80	
71	Trgovina na malo ostalim neprehrambenim proizvodima, d. n.	47.00.86	
72	Trgovina na malo žitaricama, uljaricama, poljoprivrednim sjemenjem i stočnom hranom	47.00.87	
73	Trgovina na malo strojevima i opremom, d. n.	47.00.88	
74	Trgovina na malo neprehrambenim i nepotrošačkim proizvodima, d. n.	47.00.89	
75	Trgovina na malo korištenim proizvodima (zbroj od 76 - 78)	47.00.9	
76	Trgovina na malo antikvitetima	47.00.91	
77	Trgovina na malo rabljenim knjigama	47.00.92	
78	Trgovina na malo ostalim rabljenim proizvodima	47.00.99	

Tablica 7. Mjerenje opterećenosti kod popunjavanja izvješća

S7	Naziv stavke	Statistička šifra	Broj
1	Vrijeme potrebno za popunjavanje izvješća, u minutama	60000	

Prostor za komentar (molimo navedite objašnjenje za sva veća odstupanja u podacima u odnosu na prethodno izvještavanje):

Izvešće popunio:			
_____			
(upisati ime i prezime)		Izvešće odobrila odgovorna	
Tel./Faks: _____	M.P.	_____	
E-mail: _____			
Datum: _____			

Prilog 2: Izvadak iz Klasifikacije djelatnosti, KD BiH 2010 (područje G)

Oznaka	Djelatnost KD BiH 2010
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
45	Trgovina na veliko i malo motornim vozilima i motociklima, popravak motornih vozila i motocikala
45.1	Trgovina motornim vozilima
45.2	Održavanje i popravak motornih vozila
45.3	Trgovina dijelovima i priborom za motorna vozila
45.4	Trgovina motociklima, dijelovima i priborom za motocikla te održavanje i popravak motocikala
46	Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
46.1	Trgovina na veliko uz nakandu ili na temelju ugovora
46.2	Trgovina na veliko poljoprivrednim sirovinama i živim životinjama
46.3	Trgovina na veliko hranom, pićem i duhanskim proizvodima
46.4	Trgovina na veliko proizvodima za kućanstvo
46.5	Trgovina na veliko informacijsko-komunikacijskom opremom
46.6	Trgovina na veliko strojevima, opremom i priborom
46.7	Ostala specijalizirana trgovina na veliko
46.9	Nespecijalizirana trgovina na veliko
47	Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
47.1	Trgovina na malo u nespecijaliziranim prodavaonicama
47.2	Trgovina na malo hranom, pićima i duhanskim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama
47.3	Trgovina na malo motornim gorivima u specijaliziranim prodavaonicama
47.4	Trgovina na malo informacijsko-komunikacijskom opremom u specijaliziranim prodavaonicama
47.5	Trgovina na malo ostalom opremom za kućanstvo u specijaliziranim prodavaonicama
47.6	Trgovina na malo proizvodima za kulturu i rekreaciju u specijaliziranim prodavaonicama
47.7	Trgovina na malo ostalom robom u specijaliziranim prodavaonicama
47.8	Trgovina na malo na štandovima i tržnicama
47.9	Trgovina na malo izvan prodavaonica, štandova i tržnica

Prilog 3. Prijevod Aneksa D (Ostale usluge) Uredbe Vijeća (EU) o kratkoročnim poslovnim statistikama br. 1165/98**ANEKS D
Ostale usluge****(a) Obuhvat**

Ovaj Aneks se primjenjuje na sve djelatnosti navedene u oblastima 45 i 46, te u područjima od H do N, P do S NACE-a Rev. 2.

(b) Jedinica promatranja

1. Jedinica promatranja za sve varijable u ovom Aneksu je poduzeće.
2. O uporabi drugih jedinica promatranja može odlučiti Komisija. Ove mjere, osmišljene da dopune nesuštinske elemente ove Uredbe bit će usvojene sukladno s regulatornim postupkom navedenim u članku 18(3).

(c) Popis varijabli

1. Statistike u ovom Aneksu obuhvaćaju sljedeće varijable:

Varijabla	Naziv
120	Promet
210	Broj zaposlenih
220	Radni sati
230	Bruto plaće i naknade
310	Cijene outputa

2. Počevši od prvog referentnog razdoblja, informacije o broju zaposlenih osoba (varijabla 210) procjenjuju se prema broju zaposlenika (varijabla 211). Ova procjena dopuštena je za razdoblje od pet godina od dana stupanja na snagu ove Uredbe. Razdoblje treba biti produženo za najviše pet narednih godina, osim ako Komisija ne odluči drugačije. Ove mjere, osmišljene da dopune nesuštinske elemente ove Uredbe bit će usvojene sukladno s regulatornim postupkom navedenim u članku 18(3).
3. Varijabla cijene outputa (varijabla 310) obuhvaća usluge pružene klijentima koji su poduzeća ili osobe koje predstavljaju poduzeća.
4. Države članice trebaju provesti studije koje je uspostavila Komisija i pokrenula u dogovoru s državama članicama. Studije treba provesti uzimajući u obzir koristi od prikupljanja podataka u odnosu na troškove prikupljanja i opterećenja poduzeća kako bi se:
  - a) procijenila izvedivost dostave tromjesečne varijable sati rada (varijabla 220) za ostale usluge;

- b) procijenila izvedivost dostave tromjesečne varijable bruto plaće i nadnice (varijabla 230) za ostale usluge;
- c) ustvrdila prikladna metodologija za prikupljanje podataka i izračun indeksa;
- d) definirala odgovarajuća razina raščlanjenosti. Podaci se trebaju razvrstati prema ekonomskim djelatnostima definiranim prema područjima NACE Rev. 2 i daljnjoj disagregaciji do razine razreda (dvoznamenkasta oznaka) ili grupiranih razreda NACE Rev. 2.

Države članice trebaju podnijeti Komisiji izvješće o rezultatima provedenih studija najkasnije do 11. kolovoza 2007.

Komisija treba najkasnije do 11. kolovoza 2008. odlučiti hoće li se pozvati na članak 17 (b) kako bi obuhvatila varijablu sati rada (varijabla 220) i varijablu bruto plaće i naknade (varijabla 230) u odnosu na baznu 2010. godinu. Ove mjere, osmišljene da dopune nesuštinske elemente ove Uredbe, bit će usvojene sukladno s regulatornim postupkom navedenim u članku 18(3).

(d) Oblik

1. Sve varijable trebaju biti dostavljene u neprilagođenom obliku, ako su raspoložive.
2. Varijabla promet (varijabla 120) se također treba dostaviti u kalendarski prilagođenoj formi. Ukoliko i druge varijable pokazuju kalendarske efekte, države članice mogu i te varijable dostaviti u kalendarski prilagođenoj formi. Popis varijabli koje se trebaju dostaviti u kalendarski prilagođenoj formi može biti izmijenjen od strane Komisije. Ove mjere, osmišljene da dopune nesuštinske elemente ove Uredbe, bit će usvojene sukladno s regulatornim postupkom navedenim u članku 18 (3).
3. Nadalje, države članice mogu dostaviti desezonirane varijable, kao i varijable u obliku trend-ciklusa. Samo ako podaci ne budu dostavljeni u ovim oblicima, Komisija (Eurostat) može da izvrši sezonski prilagođavanje i trend-ciklus serije za ove varijable.
4. Varijabla cijena outputa (varijabla 310) treba se dostaviti u obliku indeksa. Sve ostale varijable mogu se dostaviti u obliku indeksa ili kao apsolutne vrijednosti.

(e) Referentno razdoblje

Referentno razdoblje za sve varijable u ovom aneksu jest tromjesečje.

Države članice trebaju provesti studije uspostavljene od strane Komisije i pokrenute u dogovoru s državama članicama. Studije treba provesti uzimajući u obzir koristi reduciranja referentnog razdoblja vezano uz troškove prikupljanja i opterećenja poduzeća kako bi se postigla izvedivost reduciranja referentnog razdoblja varijable promet (varijabla 120) s tromjesečja na mjesec.

Države članice trebaju poslati izvješće o rezultatima studija Komisiji do 11. kolovoza 2007. godine.

Sukladno s postupkom navedenim u članku 18. Komisija treba do 11. kolovoza 2008. odlučiti hoće li se pozvati na članak 17.(d) vezano uz reviziju učestalosti kompiliranja varijable Promet.

(f) Razina raščlanjenosti

1. Varijablu promet (varijabla 120) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev. 2:

46 na troznamenkastoj razini;

45, 45.2, 49, 50, 51, 52, 53, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 71, 73, 74, 78, 79, 80, 81.2 i 82;

zbroj (45.1, 45.3 i 45.4);

zbroj (55 i 56);

zbroj (69 i 70.2).

2. Varijablu broj zaposlenih (varijabla 210) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev. 2:

oblasti 45, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 58, 59, 60, 61, 62 i 63;

zbroj (69, 70.2, 71, 73 i 74);

zbroj (55 i 56);

zbroj (78, 79, 80, 81.2 i 82).

Varijablu radni sati (varijabla 220) i varijablu bruto plaće i naknade (varijabla 230) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev. 2:

oblasti 45 i 46;

područja H, I i J;

zbroj (69, 70.2, 71, 73 i 74);

zbroj (78, 79, 80, 81.2 i 82).

3. Za oblasti 45 i 46 NACE-a Rev. 2, varijablu promet treba slati samo na dvoznamenkastoj razini kod onih država članica čiji promet u tim oblastima u danj baznoj godini čini manje od 4% od ukupnog iznosa Europske zajednice.
4. Za područja H i J NACE-a Rev. 2, varijablu broj zaposlenih (varijabla 210) treba dostavljati samo na razini područja kod onih država članica čija ukupna dodana vrijednost u područjima H i J NACE-a Rev. 2 u danj baznoj godini čini manje od 4% od ukupnog iznosa Europske zajednice.

5. Varijablu cijene outputa (varijabla 310) treba dostavljati prema sljedećim agregatima NACE-a Rev. 2:
49.4, 51, 52.1, 52.24, 53.1, 53.2, 61, 62, 63.1, 63.9, 71, 73, 78, 80 i 81.2;
zbroj (50.1 i 50.2);
zbroj (69.1, 69.2 i 70.2).
područje 78 NACE-a Rev. 2 obuhvaća ukupnu cijenu nove radne snage i osoblja.
6. Komisija može dopuniti listu djelatnosti i agregacije najkasnije do 11. kolovoza 2008.
7. Za područje 63 NACE-a Rev. 2, varijablu cijene outputa (varijabla 310) treba dostavljati samo na dvoznamenkastoj razini kod onih država članica čiji promet u tom području NACE-a Rev. 2 u danj baznoj godini čini manje od 4% od ukupnog iznosa Europske zajednice.

(g) Rokovi za slanje podataka

Varijable treba dostaviti nakon završetka referentnog razdoblja, unutar sljedećih rokova:

Varijabla	Rokovi
120	2 mjeseca
210	2 mjeseca
220	3 mjeseca
230	3 mjeseca
310	3 mjeseca

(h) Pilot studije

Prioriteti za probne studije su sljedeći:

1. prikupiti informacije o plaćama i nadnicama;
2. prikupiti informacije o deflatorima;
3. procijeniti izvedivost i važnost prikupljanja podataka o:
  - a) upravljačkim djelatnostima holding kompanija NACE-a Rev. 2, grane 64.2 i 70.1;
  - b) nekretninama NACE-a Rev. 2, područje 68;
  - c) istraživanju i razvoju NACE Rev. 2, oblast 72;
  - d) djelatnostima iznajmljivanja NACE-a Rev. 2, oblast 77
  - e) NACE Rev. 2, područja K, P, Q, R i S.
4. napraviti detaljniju podjelu;
5. procijeniti mogućnost ranijeg slanja podataka;
6. prikupiti informacije o broju zaposlenih;
7. koristiti jedinicu prema djelatnosti kao izvještajnu jedinicu;
8. prikupiti kratkoročne informacije o novonastalim poduzećima i poduzećima koja su prestala s radom.

(i) Prvo referentno razdoblje

Prvo referentno razdoblje za koje treba dostaviti sve varijable jest prvo tromjesečje 1998.

Prvi referentno razdoblje za slanje varijable cijena outputa (varijabla 310) jest najkasnije prvo tromjesečje 2006. Odgoda sljedećih godina može se dopustiti za prvo referentno razdoblje sukladno s postupkom iz članka 18. (2), pod uvjetom da se primjenjuje bazna godina 2006.

Prvo referentno razdoblje za koje sve varijable treba dostaviti po NACE-u Rev. 2 jeste prvo tromjesečje 2009.

Prvo referentno razdoblje za koje varijable radni sati (varijabla 220) i bruto plaće i naknade (varijabla 230) nije kasnije od prvog tromjesečja 2010. s efektima uvođenja bazne godine 2010. u 2013.

(j) Tranzicijsko razdoblje

Tranzicijsko razdoblje koje završava najkasnije do 11. kolovoza 2008. može se dopustiti za varijablu 310 sukladno s postupkom iz članka 18 (2). Produženje tranzicijskog razdoblja za jednu godinu može se dopustiti za primjenu varijable 310 za oblasti 52, 69, 70, 71, 73, 78, 80 i 81 NACE Rev. 2, sukladno s postupkom iz članka 18 (2). Pored ovih tranzicijskih razdoblja, može se dopustiti produženje ovog razdoblja za jednu godinu sukladno s postupkom iz članka 18. onim državama članicama čiji promet u djelatnostima NACE-a Rev. 2, koje se spominju u naslovu (a) Obuhvat u danoj baznoj godini čini manje od 1% od ukupnog iznosa Europske zajednice.